

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Franklinska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Ne frankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 Din. za inostranstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list v članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davek posebe. Pošt. šek. rač. 11.753. Telefon 3112

Na kraljev rojstni dan

Po mučeniški smrti pokojnega Viteškega kralja Aleksandra I. je še nedoleten prevzel nasledstvo svojega očeta kot kralj Peter II. Karadordević.

Njegov prihod na prestol Jugoslavije je pozdravil ves narod z največjo ljubeznijo in vdanostjo v upanju, da bo on, sin velikega očeta, nadaljeval in dovršil veliko delo miru in napredka zedinjene in močne Jugoslavije.

Kralj Peter II. se je rodil v Beogradu, 6. septembra 1923. leta kot prvorojeni sin kralja Aleksandra I. in kraljice Marije.

Njegov rojstni dan, to pot prvi, ki ga praznuje kot kralj Jugoslavije, se in se bo svečano praznoval po vsej državi. Državljeni kraljevine Jugoslavije se veselo tega dne, od vseh najbolj pa ga je vesela mladina. Ona bo najtopleje in najiskreneje živela v pričeanju, da bodo v srcu mladega kralja odjeknili vsa velika, lepa in plemenita svojstva njegovih prednikov, da bo tako postal vreden in mogočen vladar Jugoslavije. Mladina bo iz dna srca stala ob mladem kralju, da mu bo, ko bo potrebno, močna in trdna opora. Tisti pa, ki so prelivali kri za Jugoslavijo, za svobodno domovino vseh Slovencev, Hrvatov in Srbov, pa bodo živeli za plemenito misel, da naj bodo mlademu in neizkušnemu kralju prihranjeni nepopisni napori, težave, muke in bolečine, ki jih je uporabila dodelila njegovemu junaškemu očetu, da je najljepšo mladost moral preživeti v strašnih vojnah. Prihranjena pa naj mu bo tudi največja muka in žrtev, ki jo je doprinesel na oltar domovine njegov oče s svojo mučeniško smrtjo.

V mladini, v otrocih je vsa nada in bodočnost naroda. Ni tako brez pomena, če se ob tej priliki spomnimo, da je že od nekdanjega polagala ljudstvo vse svoje nade na svojega vrhovnega vodjo. In vodja sam je zmagoval samo takrat, kadar je stal ob njem ves narod v strnjeni in nerazdružni verigi. Ob tem prvem rojstnem dnevu svojega kralja je prav v času, ko potrebuje naš narod stanovitnosti in trdnosti, dovolj upravičena zahteva, da se tega zavedamo bolj, ko kdaj prej.

Kdor je samo malo pogledal v našo črno preteklost in ji prisluhnil, pa jo hotel tudi razumeti, se je prepričal, da je bila cela dolgotrajna borba Jugoslovancev, kakor Slovanov sploh, borba za svoj obstoj. Branili smo svojo individualnost skozi stoletja in braniti jo moramo še danes. Raztreseni in razcepljeni nismo in ne bomo mogli ne živeti, ne umreti. Da je tudi danes še vedno mnogo pojavov, ki pričajo, da borba za čvrsto in močno Jugoslavijo še ni dospela do svojega vrhunca, je gotovo. Kakor je prav, da ima vsak narod vedno pred očmi rojstvo svoje države, tako je tudi prav, da ima vedno v vidu koliko ji je dolžan. Treba je bilo Sama, da je ustanovil državo med severnimi Slovani, treba je bilo, da je radi sporov med brati ta država propadla. Zgodovina nas tako

učí. Uresničil se je že pred tisočletjem torej narodni pregovor: Kdor noče spoznati brata za brata, moral bo tujca za gospodarja. Treba je bilo Ljudevita Posavskega, da je s svojimi uspehi prepričal Jugoslovane, da je le ob slovanski skupnosti možen obstanek. Treba je bilo ponesrečene ga upora, da se je spet uresničil pregovor, da hiša razdeljena razpada kakor zapuščen. Bil je Tomislav v zgodovini Jugoslovancev, bil je Dušan Silni, Stefan Tvrdko, bili so Celjani, Zrinski in Frankopani, vsi ti, ki so nosili v srcu eno samo željo: Združiti Jugoslovane v močno in nerazdružno Jugoslavijo. Bilo je treba Karadorda, Petra I. Osvoboditelja in Aleksandra I., da so stoletna prizadevanja postala meso in kri.

Prerez skozi našo narodno zgodovino in razmišljanje o vseh dogajanjih in vseh velikih ljudeh nam šele pravilno odpre oči, nam pa tudi da pravilno cenitev pomena prvega rojstnega dne našega mladega jugoslovanskega kralja, sina slavnega očeta. Kdo bi zanikal, da čakajo mladega kralja velike in težavne naloge? Koliko je še odprtih vprašanj, ki bodo zahtevala, da jih bo reševal mož jeklene vztrajnosti in trdnega značaja! Zato je samo naravno in popolnoma utemeljeno, da se vsi oni, ki jim je do tega, da razvoj in napredek Jugoslavije doseže meje, ki so mu po kulturnem, gospodarskem in političnem položaju odmerjene, čim tesneje postavijo ob stran svojega vladarja in mu bodo stali trdno ob strani pri težkem delu, ki čaka

njega in vse njegove zveste in zavedne Jugoslovane.

Ob tej priliki, ko se upravičeno spominjamo in oziramo v preteklost ter uvrščamo svojega mladega kralja v krog velikih in slavnih prednikov ter svetlih osebnosti jugoslovanske zgodovine, nam Slovencem še vedno leži na srcu velik in težak kamen. Ali smemo ob tem prvem rojstnem dnevu svojega jugoslovanskega kralja upati, da se nam ta velik in težak kamen odvali in da bodo tudi naši bratje onstran meja prosto in svobodno zadihali? Ali smemo upati, da bodo naši bratje ob Soči in onstran Karavank kdaj slavili 6. september kakor ga slavimo mi?

Smemo! Prav letošnji 6. september, letošnji prvi rojstni dan našega kralja nam je porok za to. Takrat, ko bomo vsi Jugoslovani združeni v bratskem objemu, bo zaključena zadnja etapa borb za narodno svobodo, vsem velikim tvorcem resnične in neokrnjene Jugoslavije bo popolnoma zadoščeno. Slovenci smemo ob tem velikem dnevu, ko polagamo vse nade in vse želje v mladega kralja ponovno poudariti, da tudi v onih — onstran ob Soči in za Karavankami, še ni zamrla zavest, da so kulturna, organska individualnost, da je možen njihov kulturni in gospodarski razvoj samo v krogu ostalih Jugoslovancev in da je gol absurd usode, da trpe pod romansko in germansko raso.

Ko izražamo vse te misli in želje, ko gledamo v črno preteklost z neljubimi spomini in v svetlo bodočnost s prelepimi željami in trdno voljo, kličemo vsi iz vsega srca:

Naj živi kralj Peter II. Karadordević!
Naj živi Visoki kraljevski dom!

Naše gospodarstvo

Že v l. 1933. je sklenil gospodarski svet učiteljstva dravske banovine, da bo naša stanovska organizacija započela temeljito in smotno akcijo za poglobitev stanovsko-gospodarskega dela. Zaradi raznih zaprek in drugih nujnejših zadev se je pričel izvajati ta sklep v šol. l. 1934/35.

Stanovsko-gospodarsko delo je tesno zvezano z učiteljskim gospodarskim in socialnim ustanovami. Zato je nemogoče ločiti eno od drugega ali govoriti in usmerjati stanovsko-gospodarsko delo brez imenovanih ustanov. Treba je prijeti celoto tako kot je, jo tovarišem (icam) razčleniti, razjasniti, poudariti pravi pomen in korist udeleževanja in pokazati gospodarsko moč, do katere bo prišlo učiteljstvo edino le po gospodarskem delu v svojih stanovsko-gospodarskih in socialnih ustanovah. Tovariši Ant. Hren iz Studencev pri Mariboru je strnil vse naše gospodarske ustanove v posebnem referatu »Gospodarski dan«, jih opisal po njih lastnostih in pomenu za vsakega posameznika in s tem napravil prvi korak v sistematično stanovsko gospodarstvo.

Ta referat, ki je bil obvezen za vsa sreska učiteljska društva, naj bi po želji vodstva stanovske organizacije započel, vpeljal in sistematično organiziral stanovsko gospodarstvo. Kako se je ta naloga vršila po raznih srezih šablonsko — prečitali so referat in zadeva bo počivala do novega opozorila od zgoraj —, o tem ne mislim razpravljati. Poskusil bom pa poudariti: kaj se je že zgodilo in kaj se mora še izvesti.

Hrenov referat »Gospodarski dan« je podan v strnjeni obliki, omenja samo najvažnejše iz gospodarskega dela, skicira posamezne stanovske ustanove, postavil je temelj za nadaljnje stanovsko-gospodarsko delo. To delo bodo izvršili gospodarski odsek v sreskih društvih. Ko so se člani priključili za ta odsek se jim je naročilo, da prevzamejo v svojo skrb stanovsko-gospodarsko delo, da organizirajo in izvedejo potreben načrt za to delo v njih srezu. Gospodarski odsek je zdaj tisti činiel, od katerega zavisí uspeh gospodarskega dela in gnotna korist posameznikov kakor vsega stanu.

Pri tej priliki naj omenim, da je dolžnost vsakega člana v gospodarskem odseku, da skuša po svojih najboljših močeh izvesti stanovsko-gospodarski program v svojem srezu. Kdor tega veselja, sposobnosti ali pridnosti nima, ta naj prepusti svoje mesto v odseku drugemu, ki bo te naloge rad in uspešno vršil.

Sestava gospodarskih odsekov se po nekaterih srezih ni vršila tako kakor bi bilo v interesu stvari same želiti. Že enkrat sem omenil v »Učit. tovariš.«, da naj bi gospodarski odsek tvorili vsi zaupniki posameznih učiteljsko-gospodarskih ustanov in pa taki, ki so v teh sami včlanjeni. Ti imajo svoj osebni interes na tem, da ustanova, katero zastopajo ali v kateri so včlanjeni lepo napreduje in uspeva. Gotovo bodo tudi ti našli in poskusili

vse, da se to tudi izpelje. Obenem so pa — zlasti zaupniki — v neposredni pisni ali ustni zvezi s središčno gospodarsko ustanovo, odkoder dobivajo vse potrebne napotke za gospodarsko delo.

Gospodarskemu svetu naj se ne nalaga raznih del za stanovsko-politična, upravna, pedagoška in druga vprašanja. Naše stanovsko gospodarstvo je tako važno, je že zdaj zakoreninjeno v tolikih stanovsko-gospodarskih ustanovah, da potrebuje že samo za pravilno rešitev v vsakem srezu več in polnih mož. Vsak član gospodarskega sveta naj si izbere po svoji sposobnosti, ambiciji in veselju le tisto delo iz skupnega gospodarskega programa, za katero bo zastavil vse svoje sile, da ga bo uspešno izvedel.

Gospodarski svet naj se večkrat sestane k posvetu, gotovo pa pred vsakim zborovanjem. Vodstvo sreske organizacije naj oddaja vse predloge, nasvete ali načrte, ki govorijo o stanovskem gospodarstvu, gospodarskemu odseku v temeljito razpravo. Če je bil gospodarski odsek smotno sestavljen, to je iz gospodarskih strokovnjakov in delavcev, potem se ni bati, da bi bila mnenja gospodarskega odseka in plenuma na zborovanju v bistvu različna. Vse gospodarsko delo — tudi stanovsko — ima gotove smernice, katere vsak gospodarski delavec pozna in po potrebi ve in zna zagovarjati. V to ga usposablja največkrat že lastna praksa.

Stanovskemu gospodarskemu delu naj bo stavljen tale smoter: na vsakem zborovanju naj se obravnava samo ena stanovsko-gospodarska ustanova, pojasnjuje one zadeve, ki se tičejo te in agitira naj se na zborovalnem dnevu in v času do prihodnjega zborovanja samo za to ustanovo. Tovariši (ice) si morajo biti na jasnem o vseh straneh te ustanove, morajo imeti zadosti časa za proučitev pravic in dolžnosti priporočane ustanove in končno morajo priti po lastnih zaključkih do prepričanja, da je ustanova za nje koristna, za stan častna, to je, da se odločijo za osebno udeleževanje v ustanovi. Vstop v vse učiteljske ustanove je neprisiljen, prostovoljen, a tudi izstop v vsakem času po gotovih pogojih dovoljen.

Člani gospodarskega odseka naj si pri vodstvu, oziroma predsedstvu učiteljskega zborovanja zagotovijo za reševanje gospodarskih vprašanj primeren čas. Vsak referat, vsaka sprožena misel v zadnjih zborovalnih minutah odjekne in zamre med stenami zborovalnega prostora. Kako naj bo duh prožen in sprejemljiv, če si ga ure in ure trapiš z raznim in največkrat popolnoma nesorodnim gradivom! Gospodarski referati in razgovori naj se vrše v prvi polovici zborovalnega časa.

Gospodarski odsek si je napravil (ali bo to storil takoj v začetku šol. l. 1935/36.) načrt, kako bo v svojem srezu izvedel in poglobil smisel za stanovsko gospodarstvo. Ta načrt naj postopoma in dosledno vresničuje in izvede do tiste višine, ki je v splošnem možna. Vsako leto pridejo v srez novi člani, nastav-

VSEBINA:

Na kraljev rojstni dan.

Naše gospodarstvo.

»Kje domovina si?«

Potek glavne skupščine JUU v Sarajevu.

Počitniški pedagoški tečaj.

Otvoritev nove šole.

Splošne vesti. — Učiteljski pravnik. — Naša gospodarska organizacija.

ljani so novinci, vrše se včasih osebne spremembe tudi med šol. letom. Zato ni nobena beseda odveč in naj se ta še tolikrat ponavlja. Jezusov ljubljencev apostol Janez je vse življenje — bil je nad 90 let star — pridigoval samo o ljubezni.

V zadnjem času se precej razpravlja o reformi učiteljstva. Niso mi znane smernice, po katerih mislijo novejši reformatorji preurediti pouk na učiteljsko — zlasti zadnji letnik. Preden je naučna uprava vzakoniła V. letnik na učiteljskih, se je dosti govorilo o načrtu za ta razred, ki naj bi vseboval praktične nauke o šolski administraciji, o narodnem gospodarstvu, o delu za narodno izobrazbo itd. O vsem tem so pa gojenci menda prav malo dobili v zaključnem razredu, četudi je splošno znano, da narod učitelja ocenjuje po njegovem gospodarskem in nacionalnem udeleževanju, nato pridejo šole na vrsto njegovi uspehi v šolskem delu. Kje naj se pa usposobi za tako važno in kočljivo delo naš mladi tovariš, naša tovarišica, če ne na učiteljski! Gospodje, ki sestavljate načrte in imate potrebno moč te načrte izvesti, ne pozabite na narodno in praktično gospodarstvo!

Včlanil bi se v ti in oni stanovsko-gospodarski ustanovi, če ne bi bili moji mesečni prejemki tako pičli, denarne zadrege vedno večje,« potoži mi ta ali oni tovariš. Sosed njegov ali poznavatelj njegovih gospodarskih razmer je pa mnenja, da so neurejenega gospodarstva krive gostilne, slabo gospodinjstvo, nepravilna in prekomerna razdelitev prejetega denarja. Prijatelj, uči se narodnega gospodarstva pri sebi, išči, poišči in obdrži ravnotežje pri prejemkih in izdatkih za vsako ceno. Kdor ima vsega obilo, ta ne išče družabnikov, ta ne potrebuje pomoči svojega bližnjega. Kadar si pa v sili in potrebi, tedaj se boječe ozira na okrog po vzajemni pomoči. V težkih časih se ljudje združujejo v društva, v zadruge, v ustanove, ker je moč in sila v družbi gotovo večja kot pa posameznika.

Sklenimo za prihodnje šolsko leto, da bomo z vsemi silami delali na to, da vstopimo v vse učiteljske gospodarske in socialne ustanove, da bomo kot polnovredni člani teh institucij z nasveti, s predlogi in z aktivno delavnostjo okrepili naše stanovsko gospodarstvo in s tem priborili samim sebi potrebne pogoje za naše gnotno izboljšanje. Če si ne pomagamo sam, Ti tudi Bog ne more pomagati!

Iv. Kocijančič.

„Kje domovina si?“

Kje, domovina, si? Ali po poljih teh? Še pod Triglavom, okrog Karavank? Ali po plavžih si, ali po rudnikih? Tu? Preko morja? In ni ti meja!

O. Zupančič »Duma«.

Veliki mojster naše besede je napisal te verze v dobi, ko je bil naš narod v vrsti manjvrednih, v kot potisnjenih narodov. Zaslutil je veličino naše domovine, ki je v daljo kot seme razsipala svoj plod, ki je izginil v tujini, da ga ni več doseglo naše oko. In srce poeta je bilo bolno.

Kako pa je danes, ko je naš narod — združen v svoji nacionalni državi — ravnopraven z vsemi ostalimi? Ali se ne bi tudi danes razbolelo pesnikovo srce in iztisnilo v biser vso svojo bol? Okrog 2.800.000 naših rojakov je izven mej naše države. Bodisi, da na lastni rodni grudi tlačitanjo tujcu tam za Karavankami, za Triglavom in Snežnikom, bodisi da tonejo kot majhni drobič v tujem morju na Gradiščanskem, na Madžarskem, v Romuniji in Albaniji; bodisi da kot izseljenci raztreseni v vse štiri vetrove, na vse kontinente našega planeta iščejo kruha zase in za svoje. Okrog 19% vseh Jugoslovancev živi izven mej naše kraljevine.

Vsak narod gleda s pristržno skrbnostjo na svoje izseljence in na drobce, ki so ostali izven mej narodne države. Zavedajoč se nacionalne skupnosti, ki sega preko državnih mej in preko oceanov skrbi materska država, in njen narod, da se njih sinovi v tujini ne asimilirajo po večinskem narodu. Poleg vlade skrbijo zanje tudi organizacije zrastle iz privatne inicijative. Saj nam je vsem znana na pr. laška organizacija »Dante Alighieri«, ki s svojim delovanjem sega v naše narodno ozemlje onstran in tostran državne meje.